

Motion till riksdagen 2007/08:Sf19

av **Kalle Larsson m.fl. (v)**
med anledning av prop. 2007/08:94

Åtgärder mot missbruk av tillfällig föräldrapenning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2007/08:94 Åtgärder mot missbruk av tillfällig föräldrapenning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla aktörer bör få ersättning för ökade administrativa kostnader till följd av de föreslagna bestämmelserna.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår i proposition 2007/08:94 Åtgärder mot missbruk av tillfällig föräldrapenning att en förälder för att ha rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barn som inte har fyllt tolv år ska med intyg eller på annat sätt styrka att barnet har varit frånvarande från förskola, familjedaghem, fritidshem, eller skola. Sådant intyg ska utfärdas av den skola, förskola, familjedaghem eller fritidshem där barnet vanligtvis vistas. Lagen ska träda i kraft den 1 juli 2008.

Vänsterpartiet avvisar förslaget mot bakgrund av att åtgärderna inte står i proportion till problemets omfattning, att intygsskyldigheten urholkar förtroendet för välfärdssamhället samt att förfarandet riskerar att försätta barn i en svår situation.

Bakgrund

Tillfällig föräldrapenning är en del av föräldraförsäkringen som finansieras via sociala avgifter och som avser att täcka inkomstbortfall vid vård av sjukt barn. Föräldrar har rätt att vara lediga från sina arbeten på dagar med tillfällig

Fel! Okänt namn på

föräldrapenning. Syftet med den tillfälliga föräldrapenningen är att föräldrar vars barn drabbas av sjukdom ska ha råd att avstå från lönearbete för att vårda sina barn.

Uttaget av tillfällig föräldrapenning är fortfarande ojämnt fördelat mellan kvinnor och män. Enligt Försäkringskassans statistik har andelen utbetalningar av tillfällig föräldrapenning till män ökat från 33,6 % 1999 till 35,9 % 2007.

Regeringen skriver i proposition 2007/08:94 att de felaktiga utbetalningarna för tillfällig föräldrapenning är omfattande. Enligt en undersökning från Försäkringskassan från 2005 hade 16 % av de försäkrade fått en felaktig utbetalning, vilket motsvarar ett värde av 216 miljoner kronor för hela året 2005.

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (Ifau) har också undersökt användningen av tillfällig föräldrapenning. Studien presenteras i rapporten "(2006:9) Överutnyttjande i tillfällig föräldrapenning för vård av barn". Resultatet av studien visar att omfattningen av felaktiga utbetalningar för vård av barn uppgår till 650 miljoner kronor eller 22,5 % 2005.

Försäkringskassan ifrågasätter metoden och resultatet av den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar som FUT-delegationen och Ifau har kommit fram till avseende tillfällig föräldrapenning. I sitt remissvar på FUT-delegationens rapport Vad kostar felet? – Omfattningen av utbetalningar från trygghetssystemen (Rapport 7 – Delegationen mot felaktiga utbetalningar) från den 19 februari 2008 skriver Försäkringskassan: "Forskare vid Stockholms universitet drar slutsatsen att Ifauundersökningen inte framstår som något starkt stöd för att överutnyttjandet inom den tillfälliga föräldrapenningen är nära fyra gånger högre än enligt de tre tidigare undersökningarna gjorda av Försäkringskassan."

De uppgifter om omfattningen av felaktiga utbetalningar för vård av barn som regeringen hänvisar till i propositionen är således ifrågasatta. Enligt Försäkringskassans rapport "Felaktiga utbetalningar och brott mot socialförsäkringen – omfattning, risker och information" från den 15 februari 2008 skrivs prognoserna ned för omfattningen av felaktiga utbetalningar. Försäkringskassan har genom slumpmässiga kontroller under perioden juni 2006–juni 2007 kommit fram till att de felaktiga utbetalningarna för tillfällig föräldrapenning uppgår till 113–155 miljoner kronor per år. Det motsvarar 3–4 % av ersättningarna för vård av sjukt barn. Mellan 33 och 45 miljoner kronor av denna summa bedöms vara misstänkt brott.

Orsaken till att Försäkringskassan har skrivit ned sina prognoser avseende de felaktiga utbetalningarna är att man i föregående rapport antog att varje felaktig utbetalning varade i genomsnitt tre dagar. Med stöd av resultatet i riktade kontroller bedömer nu Försäkringskassan att felaktiga utbetalningar omfattar i genomsnitt en dag. Beräkningarna är baserade på stickprov och innehåller inte uppskattningar om mörkertal.

Försäkringskassan hänvisar i rapporten "Felaktiga utbetalningar och brott mot socialförsäkringen – omfattning, risker och information" från den 15 februari 2008 till forskning om den tillfälliga föräldrapenningen utifrån mörkertals- och underutnyttjandeperspektiv. Bland annat finns en doktorsavhandling som visar att det föreligger ett kraftigt underutnyttjande av tillfällig föräld-

rapenning vid små barns sjukdom (Infections in small children and their families – symptoms, consultations and antibiotics. Katarina Hedin, Lunds universitet 2007).

Sammanfattningsvis kan man säga att uppgifterna avseende omfattningen av felaktiga utbetalningar med tillfällig föräldrapenning är osäkra. Med tanke på Försäkringskassans senaste rapport om att de felaktiga utbetalningarna uppgår till 3–4 % av utbetalningarna för vård av sjukt barn finns det anledning att konstatera att regeringens åtgärder inte står i proportion till problemets omfattning.

Skyldighet att styrka barnets frånvaro vid ansökan om tillfällig föräldrapenning

Regeringen föreslår i proposition 2007/08:94 att en förälder för att ha rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barn som inte har fyllt tolv år med intyg eller på annat sätt ska styrka att barnet har varit frånvarande från förskola, familjedaghem, fritidshem, eller skola. Sådant intyg ska utfärdas av skola, förskola, familjedaghem eller fritidshem där barnet vanligtvis vistas.

Enligt regeringens förslag ska skyldigheten att utfärda intyg kvarstå t.o.m. månaden efter det att barnets frånvaro upphörde. Om denna tidsfrist försitts kan det medföra att föräldern inte får någon tillfällig föräldrapenning. Regeringen anser att föräldrar ska begära intyg snarast möjligt efter att vården av barnet upphörde. Förskola, familjedaghem, fritidshem och skola ska därför enligt regeringens förslag utfärda intyget snarast möjligt efter det att intyg begärts av en förälder. Samtidigt skriver regeringen att ”detta krav bör vägas mot den berörda verksamhetens administrativa kostnader för intygshantering- en”.

Remissinstanserna kritiska

Försäkringskassan, Statskontoret, Delegationen för åtgärder mot felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen (FUT) och Lärarförbundet avstyrker förslaget om skyldighet att styrka barnets frånvaro vid ansökan om tillfällig föräldrapenning.

Försäkringskassan skriver i sitt remissvar att förslaget skapar nästan lika stora ökning av de administrativa kostnaderna som de resulterar i minskningar av försäkringsutgifterna. I sitt remissvar skriver man: ”Försäkringskassans underlag, erfarenheter och bedömning pekar mot att förslaget nästan skapar lika stora ökning av de administrativa kostnaderna som minskningar av försäkringsutgifterna. Det utökade resursbehovet för handläggning och fortsatt kontroll samt kostnader för att utveckla IT-system beräknas kosta ca 41 miljoner kronor årligen och ca 8,5 miljoner kronor i engångskostnad. För-

Fel! Okänt namn på

säkringskassan bedömer utifrån erfarenheter från den generella kontrollen att försäkringskostnaden minskar med 50–60 miljoner kronor. Därtill kommer merkostnader för kommunerna.”

Försäkringskassan skriver även om barnperspektivet: ”Det finns dock en risk att de äldre barnen, av föräldern, ges ansvaret att se till att intyget blir underskrivet. Detta genom att intyget skickas med till skolan för påskrift. I en situation där skola och förälder har olika uppfattning om barnets frånvaro blir detta naturligtvis negativt för barnet.”

Läraryrket avstyrker förslaget och skriver i sitt remissvar: ”En förtroendefull relation mellan lärare, elev och vårdnadshavare är viktig för skolans uppdrag och för det enskilda barnets trygghet. Intygسفörfarandet kan medföra att förtroendet skadas eftersom det i praktiken innebär att en enskild lärare avgör om föräldern har rätt till ersättning eller inte.”

Vidare skriver Läraryrket: ”Att skriva intyg till föräldrar som är hemma för vård av sjukt barn tar tid och resurser från skolans verksamhet. Vi anser inte att man löser grundproblemet, det vill säga att föräldern tar ut tillfällig föräldrapenning samtidigt som hon eller han förvärvsarbetar. Det är till exempel fullt möjligt att föräldern förvärvsarbetar medan barnet är frånvarande från förskolan eller skolan och istället tas om hand av en släkting eller granne.”

Både Försäkringskassan och Delegationen mot felaktiga utbetalningar (FUT) och Läraryrket vill att arbetsgivarna ska rapportera till Försäkringskassan huruvida föräldern har varit frånvarande från jobbet den aktuella dagen.

Tillfällig föräldrapenning är en försäkring som ger föräldrar möjlighet att stanna hemma från arbetet för att vårda sjuka barn. Förskolor och skolor kan endast intyga att barnet varit frånvarande, men inte om anledningen eller vem som vårdat barnet. Därför anser FUT-delegationen att kontrollen bör vara att föräldern inte får lön eller arbetslöshetsersättning samtidigt som tillfällig föräldrapenning.

Försäkringskassan skriver i sitt remissvar: ”Förra året visade Försäkringskassan på en alternativ väg med kontroll mot arbetsgivare (Rapport till regeringen – åtgärder mot fusk med tillfällig föräldrapenning, dnr 040215/2006). De nya erfarenheter som Försäkringskassan har visar att när kontrollen sker mot arbetsgivare upptäcks ungefär dubbelt så många felaktigheter jämfört med när kontrollen sker gentemot förskola/skola. Det innebär att en arbetsgivarkontroll är ett mer kostnadseffektivt sätt att minska missbruket och därigenom minska försäkringskostnaderna.” Regeringen vill dock inte belasta arbetsgivarna, utan i stället barnen och personalen i skolan.

Vidare skriver Försäkringskassan att den föreslagna tidsfristen är alldeles för kort och att tiden för intygsskyldighet bör utsträckas till åtminstone ett år. Försäkringskassan gör inte bedömningen att antalet ärenden kommer att minska eftersom ”det är känt från tidigare studier att det är vanligt med felaktigheter/försök till bedrägeri där en försäkrad lägger till dagar till en i övrigt korrekt period eller att omfattningen som begärs är felaktig. Om dessa felaktigheter minskar innebär det att försäkringskostnaden, men inte antalet ärenden minskar. Försäkringskassan bedömer utifrån erfarenheter från den gene-

rella kontrollen att försäkringskostnaden minskar med 50–60 miljoner kronor.”

Remissinstanserna som ska administrera den nya intygsskyldigheten är således mycket kritiska till förslaget, vilket borde framkalla betänkligheter hos regeringen.

Regeringen gör miljardbesparingar på småbarnsföräldrar

Enligt budgetpropositionen för 2008 uppger regeringen att man avser att spara ca 470 miljoner kronor per år 2008–2010 på föräldraförsäkringen till följd av åtgärder mot felaktiga utbetalningar. De åtgärder som föreslås i den föreliggande propositionen är de enda åtgärder mot felaktiga utbetalningar i föräldraförsäkringen som regeringen har presenterat hittills. Regeringen räknar således med att spara 470 miljoner kronor 2008 på minskade utbetalningar för vård av sjukt barn.

Utgifterna för tillfällig föräldrapenning uppgick 2007 till 4 078 miljoner kronor. 85 % av utgifterna utgick som ersättning för vård av sjukt barn, vilket motsvarar 3 466 miljoner kronor 2007. En besparing på 470 miljoner kronor av 3 466 miljoner kronor är en besparing på 13,5 %. Om de felaktiga utbetalningarna för tillfällig föräldrapenning i själva verket bara är 3–4 % per år, eller 113–155 miljoner kronor, blir det svårt att göra så stora besparingar.

Regeringen baserar sina besparingskalkyler på tvivelaktiga beräkningar. I proposition 2007/08:94 nämns inte ens de reviderade prognoser som Försäkringskassan har gjort avseende felaktiga utbetalningar av tillfällig föräldrapenning.

De kraftiga besparingarna på småbarnsföräldrar i föräldraförsäkringen till följd av skyldighet att styrka barnets frånvaro vid ansökan om tillfällig föräldrapenning kommer således att drabba alla småbarnsföräldrar och deras sjuka barn som har rätt till ersättning från föräldraförsäkringen. Om konsekvensen av intygskravet och besparingarna blir att föräldrar blir mindre benägna att ansöka om tillfällig föräldrapenning till följd av denna byråkrati är det mycket olyckligt eftersom det urholkar tilliten till våra gemensamma socialförsäkringar.

Utöver dessa besparingar gör regeringen ytterligare miljardbesparingar på sänkta ersättningsnivåer för småbarnsföräldrar. Den 1 januari 2007 sänktes taket från 10 till 7,5 basbelopp för tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning. Taket är därmed 25 625 kr per månad 2008 för gravida och föräldrar som är hemma med sjuka barn, trots att 1,7 miljoner löntagare har inkomster över taket. Sänkning av taket till 7,5 basbelopp har medfört en besparing för regeringen om 322 miljoner kronor per år på höggravida och vabbande föräldrar.

Dessutom sänktes den sjukpenninggrundande inkomsten den 1 januari 2007 för alla föräldralediga från 80 % till 78,6 %. Sänkningen medförde en

Fel! Okänt namn på

besparing om 315 miljoner kronor per år på föräldraförsäkringen. Den 1 januari 2008 sänktes den sjukpenninggrundande inkomsten ytterligare till 77,6 % för alla föräldralediga, VAB-föräldrar och höggravida. I och med det sparar regeringen 531 miljoner kronor per år på sänkta ersättningsnivåer i föräldraförsäkringen.

Sammantaget gör regeringen nedskärningar om 1,1 miljard kronor per år 2008–2010 på sänkta ersättningsnivåer för småbarnsföräldrar, höggravida och föräldrar som är hemma med sjuka barn. Utöver detta gör regeringen nedskärningar om ca 470 miljoner kronor per år 2008–2010 på de åtgärder mot minskade utbetalningar som föreslås i den föreliggande propositionen. Denna miljardbesparing är huvudnumret i regeringens familjepolitiska reform.

Vänsterpartiets inställning

Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag om skyldighet för föräldrar att styrka barns frånvaro vid ansökan om tillfällig föräldrapenning. Utfärdandet av intyg kommer att ta tid och resurser i anspråk av personalen på skolor och förskolor, vilket riskerar att gå ut över den pedagogiska verksamheten. Vidare är det mycket tvivelaktigt om åtgärderna står i proportion till problemets omfattning. Slutligen ser vi med oro på att personalen i skolan och förskolan ytterst ska kunna avgöra om föräldrar får ersättning från Försäkringskassan. Det är olämpligt och kan komma att skada förtroendet mellan lärare, barn och föräldrar. Sådan kontrollverksamhet kan försätta barn i jobbiga situationer och borde inte ingå i skolans ansvar.

Mot bakgrund av det som anförs bör riksdagen avslå regeringens proposition 2007/08:94 Åtgärder mot missbruk av tillfällig föräldrapenning.

Ekonomisk kompensation för ökad byråkrati

Försäkringskassan bedömer att kostnaderna för ökad administration vid handläggningen av ärenden med tillfällig föräldrapenning kommer att kosta ca 41 miljoner kronor årligen och ca 8,5 miljoner kronor i engångskostnad. Regeringen avser dock inte att ersätta Försäkringskassan för detta, utan skriver i propositionen att man i tilläggsbudget för 2008 kommer att föreslå att anslaget för Försäkringskassan ökar med 15 miljoner kronor.

Om riksdagen beslutar i enlighet med regeringens förslag anser vi att man också bör ersätta Försäkringskassan för handläggningen av denna uppgift så att det inte går ut över andra verksamheter för de redan hårt prövade handläggarna på Försäkringskassan. Regeringen bör därför ersätta Försäkringskassan i enlighet med vad Försäkringskassan gör gällande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 1 april 2008

Kalle Larsson (v)

Torbjörn Björlund (v)

LiseLotte Olsson (v)

Josefin Brink (v)